

टंचाई सदृश्य काळातील आहार नियोजन

* मुरघास :-

मोठ्या प्रमाणात मुरघास खड्ड्यामध्ये बनवला जातो. त्यासाठी जमिनीमध्ये गरजेनुसार खड्डा काढला जातो. या खड्ड्यातील चान्यामध्ये पाणी किंवा ओलावा जाऊ नये यासाठी खड्ड्याच्या भिंती सिमेंटने बांधून घ्याव्या लागतात किंवा खड्ड्यामध्ये प्लास्टीक कागद टाकता येतो. जनावरांची संख्या कमी असल्यास असा मुरघास प्लास्टीकच्या पिशव्यांमध्ये देखिल बनवता येतो.

मुरघास बनवण्याची प्रक्रिया:-

- * चारा कुट्टी यंत्राच्या सहाय्याने बारीक करणे
- * चाराकुट्टीखड्ड्यामध्ये / प्लास्टीकच्या पिशव्यांमध्ये भरणे.
- * दाब देऊन थरावरथर लावणे.
- * प्रत्येक थरावर मिठाचे व गुळाचे पाणी शिंपडणे.
- * खड्डा भरल्यानंतर वाळलेले गवत व शेण वापरून लिंपणे / प्लास्टीकने हवाबंद करणे.
- * ३-४ महिन्यांनी गरजेनुसार मुरघास वापरणे.

शेतीतील दुय्यम उत्पादने :-

टंचाई सदृश्य काळामध्ये शेतीतील दुय्यम उत्पादनांचा पशुआहारासाठी उपयोग करता येतो. जसेकी गहू किंवा

भाताचे काड. गहू/ भात पिकाच्या काढणीनंतर काड जनावरांना चारा म्हणून वापरता येते. हा चारा अधिक रुचकर व पौष्टिक करण्यासाठी त्यावर युरिया, मीठ व गुळ यांचे द्रावण शिंपडावे. १०० किलो गव्हाच्या काडावर अशी प्रक्रिया करण्यासाठी १५ ते २० लिटर पाण्यामध्ये २ ते ३ किलो युरिया, ३ ते ४ किलो गुळ, १ किलो मीठ व १ किलो खनिज मिश्रणे विरघळवून द्रावण वापरावे.

प्रक्रिया :

गव्हाचे काड जमिनीवर पसरणे, युरिया, गुळ, मीठ यांचे मिश्रण शिंपडणे, मिसळणे, वाळवणे, प्लॅस्टीक पिशवीमध्ये भरून ठेवणे, १५-२० दिवसांनी प्रत्यक्ष वापरणे.

* युरोमिल -

अपातकालिन परिस्थितीमध्ये जेव्हा हिरवा चारा उपलब्ध नसेल तेव्हा युरोमिलच्या वापरामुळे जनावरांच्या पोटामधील जिवाणूंची वाढ होऊन पचन क्षमता वाढण्यास मदत होते. वाळलेल्या चा-याचा कार्यक्षम वापर वाढतो व नुकसान कमी होते व चांगले पचन होते आणि दुध उत्पादन व दुधातील स्निग्धांशाचे प्रमाण वाढते.

प्रा. सागर सकटे (विषय विशेषज्ञ)

प्रा. महेश पाचारणे (विषय विशेषज्ञ)

कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगाव